

Elçin MEHRƏLİYEV

filologiya elmləri doktoru

Ötən ilin publisistika mənzərəsində Azərbaycanın tarixi, əhalisi, onların milli kimliyi, mədəniyyəti, dili, ədəbiyyatı, adət-ənənələri, azadlıq və istiqlaliyyət uğrunda mübarizəsi haqqında elmi-publisist araşdırmaları yenə də fəal görünür. Bu baxımdan, keçən il çapdan çıxmış bir sıra müxtəlif janrlı məqalə topluları (məsələn, Vidadi Babanlı'nın "Yaddaş saxlancları", Akif Əlinin "Yaradan", Gülnar Səmənin "Sözümüz sözdür", Rövşən Ağayevnin "Hadisələrin, tədbirlərin fraqmentləri" və s.) qələmin əsas vəzifəsini vətəne, millətə, dövlətçiliyə xidmətdə görmək amalı təcəssüm etdirir. Həmçinin, gənc yazar Türkan Turanın keçən il işi üzü görmüş "O" esselər kitabında insan hiss və duyğularının özünəməxsus bədii-publisist ifadəsini görürük. Əli Rza Xələfinin "Vətən istinadı - Azərbaycançılıq", Kamil Hüseynoğlunun "Novruz bayramı: tarix və ənənələr", İsa Həbibbəylinin "Azərbaycanlıq konsepsiyası" ("Ədəbiyyat qəzeti", 13 iyul), Tehran Əlişanoğlunun "Heydər Əliyev və mədəni mühit - ulu öndər" ("Ədəbiyyat qəzeti", iyul sayları), Teymur Əhmədovun "Mustafa Kamal Atatürk və Nəriman Nərimanov", Ağasən Bədəlzadə ilə Məhərrəm Hüseynovun "Adımız, soyadımız və mədəniyyətimiz", Məhərrəm Şəmkirinin "Tariximizi ləkələyənlər", Qorxmaz Abdullanın "Telekallarda dilimizin qəsdinə durublar" və s. kimi çoxsaylı yazılar geniş ictimai məzmun, aktuallıq və polemika keyfiyyətləri ilə seçiyəvidir. Akademik İsa Həbibbəylinin "Azərbaycanlıq konsepsiyası" adlı yazısı Azərbaycançılıq konsepsiyasının milli ədəbiyyat tarixində, mədəniyyətimizdə təşəkkülü, formalaşması və müstəqillik illərində inkişaf istiqamətləri ilə bağlı qənaətlərini nəticəsində əsaslandırılmış qənaətlərinin yığcam toplusu, konsepsiyasıdır.

Şair, publisist Əli Rza Xələfli problemə bir başqa səpgidən - milli ədəbiyyatımızdakı Azərbaycanlıq ideya xəttinin xalqı mədəniyyəti birləşdirən, bütün zümrələrin Vətən naminə yekdilliyinə xidmət etmək missiyasından və bunun öyrənilməsinin əvəzsiz əhəmiyyətindən çıxış edir. Bu məqsədlə öz düşüncələrini tənqidçi-ədəbiyyatşünas Təyyar Salamovun "İsmayıl Şıxlının bədii nəsrini", "Qarlı aşırım"dan keçən yollar", "M.Ə.Sabirin milli intibah ideali" kimi dəyərli tədqiqat əsərləri üzərində kökləyir.

Sədrəddin Daşkərpülünün "Erməni köşiyatısının Azərbaycanlıq ideya xəttinin xalqı mədəniyyəti birləşdirən, bütün zümrələrin Vətən naminə yekdilliyinə xidmət etmək missiyasından və bunun öyrənilməsinin əvəzsiz əhəmiyyətindən çıxış edir. Bu məqsədlə öz düşüncələrini tənqidçi-ədəbiyyatşünas Təyyar Salamovun "İsmayıl Şıxlının bədii nəsrini", "Qarlı aşırım"dan keçən yollar", "M.Ə.Sabirin milli intibah ideali" kimi dəyərli tədqiqat əsərləri üzərində kökləyir.

siyasi şüurunun cahilliyi" (1 may) adlı məqalələrini xarakterik nümunələr kimi xatırlatmaq mümkündür. Professor Qulu Məhərrəmli "Qordi düyünümü" adlı yazısında "Qordi düyünü" nə çevrilmiş Qarabağ problemimizin həllinin gecikməsinə görə bilavasitə siyasətçi-publisistimiz, onun bu sahədəki axtarış səylərinin zəifliyini, "dərdlərimizi, faciələrimizi dünyaya necə çatdırmaq?" sualına cavab tapa bilməməkdə qınayır, məntiqli təklif və mühakimələri ilə publisistika yaradıcılığımızın həm ideya-məzmun, həm də forma axtarışları baxımından yenilənməsi zərurətini əsaslandırır.

Təcəvüzədən qurtulmaq və bu tələpəli işdə ədəbiyyatın rolu məsələsi gənc yazarlarımızı da ciddi şəkildə düşündürməkdədir. Bu baxımdan, Emin Pirinin "Ruhun qayıdı" adlı publisist qeydləri problemə münasibətdə orijinallığı ilə seçilir. Elə Şərif Ağayarın "Komandir" əsəri, digər gənc yazarların Aprel hadisələri barədə hekayə, şeirləri kifayət qədər uğurlu.

Publisistimiz, həmçinin, 1920-1930-cu illər repressiyalarının mahiyyətini araşdır-

17 may) son cəkkiz ildə rayonun sosial-iqtisadi həyatının heyətamiz inkişafının, Şakir Əlifoglundun "Lələ təpəsi - Cəbrayıl açılan qapı" ("Kredo", 25 aprel) məqaləsi Aprel döyüşləri zamanı bir parça torpağımızın azad edilməsinin və burada aparılan quruculuq işlərinin xalq içərisində yaratdığı xoş əhval-ruhiyyə üzərində köklənmişdir.

Qeyd etməliyik ki, sosial-mənəvi proseslərə həssas və cəsarətli münasibət nöqteyi-nəzərindən Qulu Məhərrəmli, Musa Yaqub, Niyazi Mehdi, Nəriman Qasımoğlu, Məmməd Oruc, Firuz Mustafa, Kamran Nəzirli və s. kimi imzalar maraqla izlənilir. Niyazi Mehdi'nin "Ədəbiyyat qəzeti"ndə dərc etdiyi "Mən" olmağın tarixçəsi" silsiləsində onu böyüdən, tərbiyə edən sosial-ictimai mühitin dəyərləri diqqət mərkəzinə çəkilir. Təsvir və təhkiyələrdəki dəqiqlik, canlılıq yazının emosional təsir gücünü artırır. Şahən Müşfiqin Türkiyədə yaşayan tərjümaçi-jurnalist, həmyerlimiz Vüsalə Babayeva ilə söhbətində ("525-ci qəzet", 6 sentyabr) müasir dövrdə mədəni münasibətlərdə ünsiyyət qitliyi, insanlarda bir-birinə qarşı inamsızlığın

dıcılığı ilə bağlı bu və ya digər məsələyə publisist münasibətlərini bildirmişlər. Anarın böyük Azərbaycan mütəfəkkiri Əli bəy Hüseynzadəyə həsr etdiyi "Ucundadır dilimin həqiqətən böyüyü" ("Ədəbiyyat qəzeti", 21 sentyabr) və "Molla Nəsrəddin" ədəbi məktəbinə mənsub görkəmli sənətkar Qantəmirə həsr etdiyi "Unudulmuş yazıçı" adlı ədəbi qeydləri ("Ədəbiyyat qəzeti", 7 dekabr), Azər Turanın böyük Azərbaycan mütəfəkkiri Əli bəy Hüseynzadənin qızı Feyzavər Alparslanla söhbəti ("Üsküdar gözləri dolmuş", "Ədəbiyyat qəzeti", 28 dekabr), Mənzər Niyarlı'nın "Seyid Hüseyn yadigarı - Qumral Sadıqzadə" ("Ədəbiyyat qəzeti", 16 fevral) "araşdırması müasir publisistikamızın ən uğurlu nümunələrindəndir. O cümlədən, elm, sənət və ədəbiyyat adamları haqqında portret ocerkləri sırasında Yunus Oğuzun akademik Nizami Cəfərov haqqında yazdığı "Səssiz yeriyən adam" ("Ədəbiyyat qəzeti", 16 fevral), Azər Turanın "Fərman Kərimzadə - böyük sözdən və böyük ağrıdan yıxılan adam" ("Ədəbiyyat qəzeti", 16 mart), ədəbiyyatşünas-alim Mikayıl Rəfilin haqqında

Bədii publisistika - 2019

maqda israrlıdır... Elçinin keçən əsrin əvvəllərinin məşhur neft milyonçuları Musa Nağıyev və Şəmsi Əsədullayevnin nəvəsi Ümmül-Banunun - mühacir həyatında fransız yazıçısı kimi tanınmış Baninin tələyindən bəhs edən "Taleyin yazısı" adlı oerki ("Ədəbiyyat qəzeti", 28 sentyabr), fil.e.d., professor Cəlil Qasımovun istedadlı aktyor Kazım Ziyarın həyat və fəaliyyətindən bəhs edən "Kazımzadə Kazım Ziya, yaxud məhsəbdə oynanılmış rol" ("Ədəbiyyat qəzeti", 12 oktyabr), ədəbiyyatşünas-alim Xəlil Səid Xocayevə həsr etdiyi yazıları ("Kredo" qəzeti, 2 noyabr və 11 dekabr), və s. kimi məqalələri xatırlamaq olar. Yaxud Azər Turanın "Ərtögrül Cavid - ölümə tərk edilən" ("Ədəbiyyat qəzeti", 18 may) məqaləsi Hüseyn Cavidin oğlu Ərtögrülün faciəvi həyatından və onu faciyyəyə sürükləyən ictimai-siyasi mühitdən bəhs edir. Məqalədə istedadlı bir Azərbaycan gəncinin intellektual səviyyəsi, yaradıcılığa marağı (yazıçılığı, bəstəkarlığı, rəssamlığı və s.), nakam arzuları haqqında bir-birindən bəhs edir. Məqalədə istedadlı bir Azərbaycan gəncinin intellektual səviyyəsi, yaradıcılığa marağı (yazıçılığı, bəstəkarlığı, rəssamlığı və s.), nakam arzuları haqqında bir-birindən bəhs edir. Məqalədə istedadlı bir Azərbaycan gəncinin intellektual səviyyəsi, yaradıcılığa marağı (yazıçılığı, bəstəkarlığı, rəssamlığı və s.), nakam arzuları haqqında bir-birindən bəhs edir. Məqalədə istedadlı bir Azərbaycan gəncinin intellektual səviyyəsi, yaradıcılığa marağı (yazıçılığı, bəstəkarlığı, rəssamlığı və s.), nakam arzuları haqqında bir-birindən bəhs edir.

Xalq yazıçısı Anar "Odlar yurdunun külləklər şəhəri" adlı məqaləsində ("Ədəbiyyat qəzeti", 13 iyul) Bakının keçmiş, bugünkü və sabahki həyatı ilə bağlı məsələlərə toxunsa da, əsasən xeyallarının, arzularının, urbanistik fantaziyaalarının Bakıdan söhbət açır, başqa sözlə, yüzillər boyu tikilib-qurulmuş və bu gün də qurulmaqda davam edən paytaxt şəhərimizin sabahki quruculuğu ilə bağlı istəklər və arzularını bildirir. Anar paytaxt şəhərimizdə ədəbiyyat və sənət xadimlərinin heykəllərinin ucaldılması problemindən bəhs edərkən şəhər quruculuğunun həm də tarixi yaddaşımızı canlandırmaq vasitəsi olduğunu vurğulayır.

Seyran Səxavətin "Horadiz möcüzəsi" adlı Füzuliyə səfər təəssüratı ("525-ci qəzet",

artması problemi diqqətə çəkilir. Əyyub Qiyasın "Keçmişdən gələcəyə gedən metro qatırı, yaxud dəyər məsələsi" ("Ədəbiyyat qəzeti", 14 sentyabr) adlı yazısında isə ədəbiyyatın insan tərbiyəsindəki rolundan və müasir dövrimizdə bu sahədə yaranmış ciddi problemlərdən bəhs olunur...

Biz bu il də Anar, Elçin, İsa Həbibbəyli, Nizami Cəfərov, Vilayət Quliyev, Rəfael Hüseynov, Vaqif Yusifli, Rüstəm Kamal, Təyyar Salamov, Kamal Abdulla, Azər Turan, Cavanşir Yusifli, Əli Rza Xələfli, Sabir Rüstəmoxanlı, Kamran Əliyev, Nizaməddin Şəmsizadə, Məti Osmanov, Əsəd Cahangir, Elnar Əkimova, İlqar Fəhmi, Abid Tahiri, Vüqar Əhməd, Baba Babayev, Bədirxan Əhmədli, Gülsən Əliyeva-Kəngərli, Gülxani Pənah, Salidə Şərifova, Qəzənfər Paşayev, Nəzirəmməd Zöhrəbi, Mizami Tağısoy, İslam Qəribli, Yaşar Qasımbəyli, Rahid Ulusel, Maral Yaqubova, Gülbəniz Babayeva və s. kimi neçə-neçə tanınmış müəllifin imzası ilə qarşılaşmış, maraqlı yazılarını oxuya bilməmişik. Həmçinin, Anar "Aydınlarımız" adlı yeni layihə çərçivəsində dəyərli milli ziyalılarımız haqqında portret ocerklərini təqdim etmiş, Kamal Abdulla "Əvvəl-axır yazılanlar" ədəbi esselər, Vaqif Yusifli "Köhnə kişilər" və "Unudulmazlar", Rüstəm Kamal həyat və sənət ilişkələrindəki gizlinləri özünəməxsus araşdırmalar, Nizaməddin Şəmsizadə "Fəhmin fəthi", Günel Eyvazlı Azərbaycan qadınları silsilələrini davam etdirmiş, Şəmistən Nəzirli hər tariximizin görkəmli nümayəndələri ilə yanaşı ədəbiyyat tariximizin unudulmaz simalarının həyat və fəaliyyətinin öyrənilməsi səhifələrini açılmış, Əlisəfər Hüseynov sənətkarlarımız və sənət əsərlərimiz haqqında silsiləsini davam etdirmişdir. Xalq yazıçısı Elçinin "Məsuliyyəti nə üçün janrı boynuna atırsın?" adlı polemik yazısı ("Ədəbiyyat qəzeti", 2-8 mart) tənqidimiz və ədəbi prosesimiz ətrafında diskussiya açmağa səbəb olmuşdur. Habelə, bir sıra istedadlı qələm sahibləri (Qulu Ağsəs, Əli Rza Xələfli, Murad Köhnəqala, Səlim Babullaoglu, Sərvaz Hüseynoğlu, Kənan Hacı, Əhsən Rəhmanlı, Alpay Azər, Təranə Vahid, Şahən Müşfiq, Nadir Bədəlov, Samirə Əşrəf, Qan Tural, Günay Səma, Orxan Aras, Mətanət Vahid, İradə Aytel, Oğuz Ayyar, Nizami Hüseynov, Türkan Turan və b.) ədəbi-mədəni mühitimizin əlamətdar hadisələrini diqqətdə saxlamış, ədəbiyyat, teatr və film yara-

yazdığı "Şeirir sərbəst, fikrim fəzalar qədər dıbsız" ("Ədəbiyyat qəzeti", 6 aprel), professor Şirməmməd Hüseynov haqqında yazdığı "Nura qovuşan" ("Ədəbiyyat qəzeti", 3 avqust), Əli Rza Xələfinin "Anar - meyar" ("Kredo", 14 mart), Anarın "Yanmayan bina, sönməyən ocaq" ("Ədəbiyyat qəzeti", 23 noyabr), Tehran Əlişanoğlunun akademik Nizami Cəfərovun 60 yaş münasibətilə qələmə aldığı "Akademik olmağın sanbalı və ya yubiley qutlaması" ("525-ci qəzet", 14 sentyabr), Elçin İbrahimovun "Cəlil Məmmədquluzadə və milli dil məsələsi" ("Ədəbiyyat qəzeti", 16 mart) və s. kimi yazılarda toxunulan mətləblər və həmin mətləblərə həssas münasibət obrazların, obrazların məharətlə cızılan portret cizgiləri isə toxunulan mətləblərin daxili mahiyyətinə işıq salır. Anarın "Yanmayan bina, sönməyən ocaq" məqaləsi yazıçı publisistikasının ən maraqlı nümunələrindəndir.

Fərid Hüseynin istedadlı şairimiz Musa Yaqubun həyat və yaradıcılığında bəhs edən "Şiqrət qutusundakı tale yazısı" ("Ulduz", 2019, № 2-3) adlı oerki də maraqla oxunur.

"Ədəbiyyat qəzeti"nin mütəfəkkiri "la-yihəsi üzrə aktual mövzularda aparılan söhbətlər müəyyən problemin mütəfəkkiri, müxtəlif fikir və məlahizələrin bölüşdürülməsi, polemikaya meydan açmaq nöqteyi-nəzərindən maraqlı doğurmaya bilmir. Habelə, qəzetin müasir dövrimiz üçün aktuallığını nəzərə alıb keçmiş yazılara qayıtmaq, onları yenidən dərc etmək təcrübəsi təqdirəlayiqdir. Məsələn, "Ədəbiyyat qəzeti"nin 16 fevral tarixli sayındakı "Cahana sığmayan şairin qərib məzarı" adlı yazı vaxtilə "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetinin 1968-ci il 28 dekabr tarixli sayından, 17 avqust tarixli sayındakı "Fikrət Qoca" məqaləsi 70-ci illərdə Fikrət Qocanın "Ulduzlu düşüncələr" kitabı haqqında yazılmış məqalədən götürülmüşdür. Eləcə də, Abid Tahirinin bir vaxtlar professor Şirməmməd Hüseynovdan aldığı və "Odlar yurdu" qəzetinin 1991-ci ildə çapdan çıxmış 21-ci nömrəsində dərc etdiyi "Biz hara gedirik" adlı müsahibə "Ədəbiyyat qəzeti"nin ötən ilki 14 dekabr tarixli sayında təkrar dərc olunmuşdur. Bu yazılar yalnız qəhrəmanlar haqqında deyil, həm də yeni dövrün ən aktual problemləri barədə təəssürat yaratmaq keyfiyyəti ilə əlamətdardır.